

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Mimovládna organizácia Academia Istropolitana Nova (AINova) zo Svätého Jura pôsobí v malokarpatskom regióne od roku 1997 a popri svojom hlavnom poslaní, ktorým je poskytovanie celoživotného vzdelávania, sa venuje i problematike kultúrnej krajiny. Za toto obdobie bol odborný tím inštitúcie často konfrontovaný s reálnymi potrebami a praktickými otázkami zo strany obyvateľov i samospráv v regióne. Spektrum otázok obsahovalo problémy týkajúce sa jednak údržby historických konštrukcií a remeselných detailov jednotlivých objektov, ako aj manažmentu rozvoja miest a obcí. Práve tieto podnety a konkrétne problémy týkajúce sa technickej asistencie pri obnove historických objektov, no i hľadanie možností ako zmierniť degradáciu vinohradníckej krajiny na úkor novej intenzívnej sa rozvíjajúcej bytovej zástavby, boli východiskom pri definovaní obsahu projektu *Partneri pre dedičstvo*.

Poslaním projektu *Partneri pre dedičstvo* je zvyšovanie povedomia verejnosti o dôležitosti zachovania kultúrnej krajiny malokarpatského regiónu a o význame jeho kultúrno-historického potenciálu, ktorý predstavuje pre celú spoločnosť. Zámerom projektu je podpora zachovania kvalít životného prostredia – kultúrnej krajiny pre budúce generácie. Projekt prostredníctvom cieleného šírenia informácií, odborných školení, technickej asistencie a aplikovaného výskumu chce hľadať porozumenie a partnerov pre ochranu a rozvoj kultúrnych a prírodných hodnôt malokarpatského regiónu.

Ocenenie za príkladnú obnovu je jednou z aktivít v rámci širšej informačnej a osvetovej kampane, vychádzajúcej z projektu *Partneri pre dedičstvo*, ktorú realizuje AINova s finančnou podporou Nadácie Tatra banky. Ročník súťaže 2010 je prvým, ktorý by mal zahájiť tradíciu vudeľovania *Ocenenia* do budúcnosti a vytvoriť tak „zrkadlo“ procesu obnovy historickej architektúry v malokarpatskom regióne.

Okrem povzbudenia záujmu verejnosti o túto tému, má súťaž potenciál reprezentovať región i za jeho hranicami a napomôcť k rozvoju turistického ruchu. Ako modelový príklad môže tiež poslúžiť pre inšpiráciu iným regiónom pri organizovaní podobných aktivít.

Cieľom súťaže je popularizácia témy obnovy kultúrneho dedičstva a poukázanie na skutočnosť, že tejto sfére by pozornosť mali venovať nielen odborníci a špecialisti z oblasti pamiatkovej starostlivosti. Starostlivosť o dedičstvo je záležitosťou celej spoločnosti a úroveň obecného poznania sa prejavuje na význame tejto témy v spoločenskej diskusii i na konkrétnych výsledkoch. Iz tohto dôvodu má *Ocenenie* dve kategórie: *Ocenenie odbornej poroty* a *Ocenenie verejnosti*. Záujem a sympatie verejnosti určia jedného víťaza a odborná porota na základe stanovených kritérií určí víťaza druhého. Ocenenie by takto malo mať širší ohlas verejnosti i podporu názoru odborníkov na manažment, obnovu a využívanie nehnuteľného kultúrneho dedičstva.

Víťazné objekty v oboch kategóriách dostanú pamätnú plaketu a všetky nominované objekty získajú čestný diplom, ktorý si prevezmú ich majitelia pri príležitosti slávnostného vyhodnotenia súťaže.

Ručne maľovaná keramická plaketa vyrobená v Slovenskej ľudovej majolike v Modre je i symbolom udržiavania tradičnej kultúry typickej pre malokarpatský región. Táto plaketa nie je len cenou – trofejou, ale i označením objektu, ktorý je významný z hľadiska zachovania nehnuteľného kultúrneho dedičstva. Plaketa preto už pri vstupe do objektu môže oznamovať návštevníkom alebo okoloidúcim, že objekt bol príkladne obnovený.

Academia Istropolitana Nova

Prostredná 47/a
900 21 Svätý Jur
lovenská republika
Tel.: 02/44970453
Fax: 02/44970455
Email: ainova@ainova.sk
URL: www.ainova.sk

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Poslaním ocenenia je zviditeľnenie a prezentácia pozitívnych príkladov obnovy architektonického dedičstva na území malokarpatského regiónu. Objekty historického stavebného fondu a to nie len tie, ktoré sú už pamiatkovo chránené, sa významne podieľajú na formovaní charakteru a kvalít kultúrnej krajiny. Starostlivosť o tieto objekty, ich bežná údržba a obnova, ktorá rešpektuje ich hodnoty, ale i súčasné potreby spoločnosti má veľký význam pre zachovanie kultúrno-historického potenciálu miest a obcí v regióne. Príkladne obnovené objekty poskytujú cenný zdroj informácií a inšpirácie, ktorý môže významne napomôcť pri zvyšovaní celkovej kvality starostlivosti o nehnuteľné kultúrne dedičstvo. Objekty na území malokarpatského regiónu, ktoré boli udržiavané, opravené, prešli rozsiahlejšou obnovou alebo adekvátnou adaptáciou zachovávajúcou ich kvalitu, charakter a mierku sú vhodným predmetom nominácie na ocenenie za príkladnú obnovu.

Cieľom *Ocenenia za príkladnú obnovu* je podpora pre primeranú a udržateľnú starostlivosť o historický stavebný fond malokarpatského regiónu. Udeľovanie ceny má byť prostriedkom pre:

- Zvýšenie záujmu širokej verejnosti o problematiku obnovy architektonického dedičstva, podpora diskusie o možnostiach a spôsoboch realizácie obnovy s dôrazom na kvalitu, ekonomickú efektívnosť a udržateľnosť.
- Zviditeľnenie kvalitne obnovených objektov a práce ľudí, ktorý sa na takejto obnove podieľali.
- Zachovanie autenticity kultúrnej krajiny malokarpatského regiónu a poukázanie na význam obnovy historického stavebného fondu pre regionálny a miestny rozvoj.

Nominované objekty budú súťažia v dvoch kategóriách: Ocenenie odbornej poroty a Ocenenie verejnosti. Ocenenie odbornej poroty bude udelené na základe hodnotenia odborníkov na obnovu a manažment hmotného kultúrneho dedičstva. Ocenenie verejnosti bude udelené na základe výsledkov hlasovania verejnosti prostredníctvom internetového portálu projektu *Partneri pre dedičstvo*, kde budú nominované objekty prezentované

vo forme fotogalérie s možnosťou hlasovania. Víťazné objekty v oboch kategóriách budú prezentované na slávnostnom vyhlásení výsledkov *Ocenenia za príkladnú obnovu*.

KRITÉRIA HODNOTENIA

Objekty nominované na ocenenie za príkladnú obnovu budú hodnotené na základe nasledovných kritérií:

- Miera zachovania autenticity a integrity objektu.
- Harmonické pôsobenie obnovy, adaptácie objektu.
- Ekonomická náročnosť a udržateľnosť výsledkov obnovy.
- Kvalita prevedenia prác obnovy a remeselných detailov.
- Zachovanie pôvodných detailov a konštrukcií.
- Použitie materiálov a technológií obnovy.
- Benefity vyplývajúce z obnovy pre lokálnu komunitu a prezentáciu objektu širokej verejnosti.

Zloženie odbornej poroty pre ročník 2011:

- Mgr. Marcel David Zajac (Nadácia Tatra banky)
- Ing. Miloš Blanárik (Prvá stavebná sporiteľňa)
- JUDr. Ivo Nesrovnal, LL.M. (Bratislavský samosprávny kraj)
- Ing. Ladislav Šebo (Karpatská perla)
- Ing. arch. Jaroslav Kilián (AINova)

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Roľnícko – remeselnícky dom

Holčekova ulica 65, 900 86 Budmerice

Vlastník objektu: Pavel Dvořák s rodinou

V roku 1972 som kúpil starý, napoly rozpadnutý dom, ktorý ONV Bratislava-vidiek na zasadnutí 28. 8. 1975 zapísal do štátneho zoznamu pamiatok ako objekt ľudovej architektúry (uznesenie 34/1975).

Pri opravách som sa pokúšal určiť vek domu. Našiel som niekoľko letopočtov na starých škridlách, na okennej zárubni, na rošte (križnej hrade) parádnej izby najstarší letopočet: 1847. Dom je však určite starší, škridly sú nové (dom bol pôvodne pod slamou, ako svedčia stopy po požiari na krove), parádna izba vznikla ako posledná. V okolí domu som bežne nachádzal črepy, niektoré veľmi krásne, s charakteristickým „slniečkom“ pri nasadení ucha na džbán alebo mliečnik. Pri kopaní pivnice sa mi podarilo nájsť hmčiarску pec. Archeológovia ju datovali do 18. storočia. V tom čase stál na pozemku jednopriestorový dom (so zahĺbenou podlahou pod terénom) s kuchyňou a čiernou kuchyňou – s pecou na pečenie chleba, otvoreným komínom a ohniskom. Býval v ňom roľník – hmčiar. On a jeho potomkovia postupne pristavali chlievy, sýpku a spomenutú parádnu izbu, neskôr (údajne v čase druhej svetovej vojny) aj malú pekáreň.

Stojí za zmienku, že po rokoch sa mi podarilo získať mliečnik so spomenutým „slniečkom“, výrobok môjho hmčiara.

Dom bol veľmi poškodený, na napriek tomu sa zachoval v nevídanej celistvosti. Posledný majiteľ domu padol v prvej svetovej vojne, vdova na modernizáciu nemala peniaze (s výnimkou slamenej krytiny), čo mi umožnilo rekonštruovať všetky priestory a najkrajšie stropy. Obnoviť sa už nedali chlievy (zachovala sa predná stena) a pekáreň, z ktorej v čase kúpy jestvovalo len torzo pece a jama predpecia.

Dom je postavený z nepálenej tehly, niektoré steny z nabíjanej hlíny. V múroch sú stípy z pálených tehál a kameňa na spevnenie muríva. Krásne sú rôzne výklenky a vstavané skrinky na riady a potraviny.

Dom som opravoval postupne, naposledy vnútorné fasády. Podľa pokynov pamiatkárov som rešpektoval pôvodný tvar, pokiaľ sa dalo aj materiál.

Súčasťou opráv bola pomerne náročná údržba, komplikovaná vlhkosťou, ktorú dom stále nabera (zmenili sa vodné pomery, potôčik za zadnou stenou zasypali).

Dom stojí v radovej zástavbe a je veľmi krásny, v súčasnosti ozdobený sochou sv. Jána, ktorú som so súhlasom fary previezol zo zrúcaného mosta.

Nádherné sú vnútorné fasády obrátené do dvora a záhrady.

Dom sa v súčasnosti užíva ako sídlo Vydavateľstva RAK.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Námestie v Častej

Vlastník objektu: Obec Častá

V katastri obce Častá sa nachádza hrad Červený Kameň, ktorý je cieľom oficiálnych štátnych návštev a domácich a zahraničných turistov v počte 100 000 ľudí ročne.

Obec má potenciál rekreačného územia pre obyvateľov Bratislavského a Trnavského kraja, v programe rozvoja vidieckeho turizmu je napojená na Malokarpatskú vínnu cestu. Je zázemím pre rekreačnú oblasť Častá – Papiernička, s významným hotelovým zariadením.

Projekt revitalizácie námestia sa realizoval vďaka príspevku z Fondov EU. Predmetom riešenia bolo územie na SZ strane námestia vymedzené od Fándlyho ulice po Novú ulicu, na JV strane od Záhradníckej po Novú ulicu (po zatáčku so sochou sv. Františka Xaverského). Námestie sa rozkladá po oboch stranách cestnej komunikácie č. II/502. V rámci úpravy verejného priestranstva, rekonštrukcie chodníkov a spevnených plôch, sadových úprav, rekonštrukcie verejného osvetlenia, boli v riešenej časti osadené prvky parkového mobiliáru a lávka cez potok.

Historický urbanizmus námestia

Časť Hlavnej ulice severovýchodne od kostola sv. Imricha, sa rozvinula v 14.-15. storočí, po osídlení nemeckými kolonistami. Po udelení privilégii mestiečka, sa vyformovalo šošovkovité námestie, na ktorom sa konali pravidelné trhy. Okolité zástavbu námestia tvorili jednopodlažné domy obchodníkov, remeselníkov, vinohradníkov. Podľa nálezov, pôvodná plocha námestia mohla byť súvisle dláždená lomovým kameňom, pozostatky ktorého sa našli 30 cm pod úrovňou súčasného terénu. Ako spomínajú pamätníci, až do polovice 20. storočia územím námestia pretekala potok, lemovaný orechovým stromoradiem.

Stav námestia začiatkom roku 2010

Pred rekonštrukciou bola severná strana námestia pokrytá asfaltom, na južnej strane boli vjazdy do domov po neupravenom, rastlom teréne. Plocha námestia bola parkoviskom, najmä tranzitujúcich kamiónov. Vysoká a nízka zeleň bola nekoncepčná - náletová, alebo vysadená obyvateľmi. Prevahu

výsadby tvorili dreviny, ktoré neboli charakteristické pre túto krajinú oblasť - tuje, ihličnany. Potok, kedysi dôležitý krajínovotvorný prvok a základ vzniku osídlenia, bol v celej trase námestia odvedený do potrubia a plnil funkciu neoficiálnej stoky. Nevhodné úpravy na potoku, spôsobili pred pár rokmi v strede obce záplavu.

Návrh a realizácia :

Hlavnou myšlienkou bola obnova pôvodnej funkcie námestia, ako spoločenského centra obce. Navrhli sme otvorenie vodného toku s parkovou úpravou brehu a prístupom k vodnej hladine, výsadbu vysokej a nízkej zelene, pešiu zónu s lavičkami, verejné osvetlenie.

Realizácia, predpokladáme, splnila očakávanie. Čiastočne otvorený Štefanovský potok preteká stredom obce, zlepšila sa kvalita vody, stala sa kontrolovateľnou. Na severnej aj južnej strane námestia sú vysadené nové stromoradia. Vysoká aj nízka zeleň bola navrhnutá a vysadená z rastlinných druhov, ktoré sa vyskytujú v danej oblasti – javor, slivka, čerešňa, vŕba alebo sa vyskytuje bežne v záhradách – levanduľa, jazmín, hortenzia. Jednotlivé spevnené plochy námestia sú upravené odlišne podľa významu. Plochy pred historickými objektmi – kostolom, Fuggerovým domom, sú vybudované z lomového kameňa. Na severnej strane – v strede námestia je betónová dlažba v kombinácii s obrazcami zo žulovej kocky, vjazdy a vstupy do domov sú dláždené prírodným kameňom – žulovými kockami a lomovým kameňom. Upravili sa chodníky a vjazdy na južnej strane námestia. Na mieste pôvodného stĺpa hanby je replika. Nové lavičky a smetné koše sú tradičného vzhľadu. Tradične je riešené aj zábradlie okolo potoka. Lávka cez potok je navrhnutá tak, aby slúžila ako príležitostné pódium, pre obecné podujatia. Nové úsporné verejné osvetlenie je inštalované v časti pešej zóny aj cestnej komunikácie. Revitalizácia námestia mala pozitívny vplyv na ďalšie aktivity. V obnovennej časti námestia obec vybudovala splaškovú a dažďovú kanalizáciu, občania rekonštruujú domy na námestí s predpokladom otvorenia obchodných prevádzok a oživenia pešej zóny.

Cieľ riešenia – vhodnosť a účelnosť projektu :

Riešené územie je v súlade s územným plánom obce z roku 2006. V ÚPD je navrhnuté „v centre vybudovať priesťah ako bulvár s predpokladom neskoršieho upokojenia Hlavnej ulice a vytvorenia skutočného námestia obce. (ods.2.11.2 str. 46)“.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Rodinný dom

Bratislavská 22, 900 21 Svätý Jur

Vlastník objektu: rodina Krupová

Rodinný dom na Bratislavskej ulici je situovaný tak, že svojím „L“ pôdorysom pokračuje jedno jeho rameno po ulici Felcánovej – je to rožný dom týchto dvoch ulíc. Vstup do tohto objektu je situovaný z ulice Bratislavskej pôvodnou starou drevenou bránou.

Dom je typický svojou strohou architektúrou príznačnou pre malokarpatskú oblasť, tvorenú nemeckým osídľovaním. V jeho zadnej časti pokračuje rozsiahly pozemok, ktorý vyúsťuje na Felcánovú ulicu. Nachádza sa vo fronte podobných domov navzájom spojených príľahlými stenami. Stavebným materiálom je miestny kameň čiastočne dopĺňaný tehľami. Na to, že je to kamenná stavba, netrpí nadmernou vlhkosťou, čo je podľa výpovede starých obyvateľov spôsobené tým, že jeho základy sú na suchom pieskovcovo kamennom podklade. V minulosti bola v prednej časti domu /pitvor/ situovaná kováčska dielňa a neskôr aj zubná ambulancia.

V pitvorovej časti sa nachádza aj pôvodný trámový strop. Starobylá brána má pôvodné kovania z dielne miestneho kováča. V jej hornej časti sa nachádza mohutný trám s nápisom v nemčine: „In Nahmen Des Hern, apríl 1835 J+OL“, – V mene Pánovom, apríl 1835. Dom je vo svojom zadnom trakte zakončený z kuchyne vyúsťujúcou terasou, ktorá prechádza do rozsiahlej okrasnej záhrady s mnohými architektonickými doplnkami. Tento priestor je účelne prispôsobený a poskytuje možnosť akejsi vidieckej relaxácie. Jeho súčasťou sú aj malé zákutia s prístreškami na realizáciu hobby záujmov obyvateľov. Je tam priestor na opracovanie dreva, ale aj malá kováčska dielnička, ktorá umožňuje dotýkať sa tradícií spojených s týmto domom. Ak hovoríme o tradíciách, tak dom má aj typickú pôvodnú kamennú klenbovú pivnicu.

Rodina získala dom dedične po rodine Ulreichovej od rodiny Kautzovej, z ktorej pochádza aj jeho majiteľka Ing. Ivana Krupová, rodená Kautzová. Rodina pokračuje v tradičných vinohradníckych aktivitách a to hlavne v návaznosti na „Kautzovskú pivnicu“ v historickom objekte – Armbrusterovej kúrie.

Rekonštrukcia domu prebiehala postupne niekoľko rokov a jej takpovediac zavŕšením bola výmena strechy v roku 2010. Táto výmena prebehla so zachovaním pôvodného krovu a jeho opravou v poškodených častiach. Pôvodná krytina bola vymenená za pálenú keramickú krytinu. Iné rekonštrukčné práce vykonávala rodina svojpomocne s citlivým prístupom k zachovaniu toho starého ale aj aplikáciou nových prvkov potrebných pre vytváranie účelných životných podmienok. Perspektívou využívania tohto rozsiahleho domu a pozemku je okrem rodinného využitia aj orientácia na aktivity v agroturizme, na čo má svoju polohou a vybudovanými vzťahmi dostatočné predpoklady.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Kamenný dvor

Prostredná 17, 900 21 Svätý Jur

Vlastník objektu: Miro Miklovič s manželkou

Dom na Prostrednej ulici č. 17. je dvojkrídlový meštiansky dom vinohradníckeho typu s pôdorysným tvarom „U“. Nachádza sa v centre mestskej pamiatkovej rezervácie Svätý Jur, postavený bol v období 16. - 17. stor. na základoch z pôvodného osídlenia. V dome bola objavená tehla s datovaním 1665. Pravdepodobne najstaršou časťou objektu je tzv. parcelačný múr, ktorý oddeľuje susediace pozemky a zároveň slúži ako nosná časť podzemnej a nadzemnej časti stavby. Pod obidvoma dvorovými krídlami domu sa nachádzajú samostatné klenbové vínne pivnice, pôdorysne zhodné s nadzemnými miestnosťami. Väčšia z pivníc je dvojpriestorová s priestranou prešovňou.

Obytné miestnosti dvorového krídla majú zachované pôvodné renesančné, prevažne kamenné stavebné konštrukcie. Hlavná miestnosť je riešená lunetovými klenbami so zachovaným rebrovým reliéfom. Zadná miestnosť má drevený trámový strop s centrálnym prievlakom. Miestnosť uprostred slúžila ako čierna kuchyňa.

Priestory uličného krídla spolu s fasádou boli prestavané v období prelomu 19. - 20. stor. Vzhľad uličnej fasády bol ďalej v období 70-tych rokov min. stor. poznačený "modernizáciou" v štýle a dostupnosti stavebných prvkov tej doby a znamenal zlikvidovanie takmer všetkých ozdobných fasádnych prvkov.

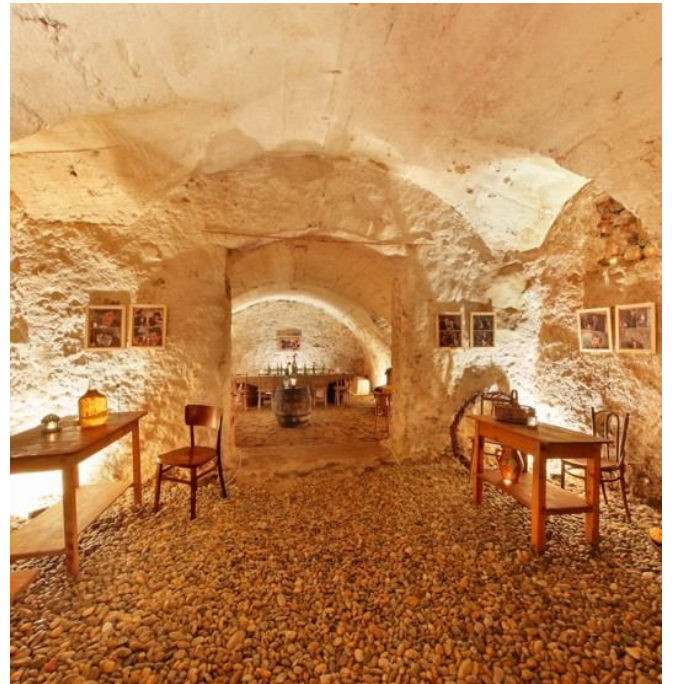
Rekonštrukcia objektu sa vykonávala v niekoľkých etapách. Predovšetkým bol obnovený vlhkostný režim domu obnovením a otvorením pôvodných pivničných okenných otvorov, odstránením novodobej betónovej podlahy v pivnici a jej nahradením za kamennú dlažbu uloženú "na sucho", rozobratím a odstránením podláh v obytnej časti - novodobých betónových poterov, linoleí a vlhkom poškodených drevených dlažiek. Ďalej boli v obytných miestnostiach odstránené novodobé priečky z voštinových a nepálených tehál, čím sa priestorom navrátila ich pôvodná dispozičná podoba. Pred realizáciou nových podláh bola vo všetkých priestoroch - cca po období 1 roka odvetrávania - navezená vrstva drenážneho štrku vrátane doplnenia časti klenbových zásypov. Nové dlažby boli zrealizované z tradičných materiálov: v zadnej miestnosti boli použité cementové dlaždice vyrobené podľa tradičnej ručnej receptúry zo zač. 20. stor., v predsieni sa využili

pôvodné renesančné 6-uholníkové dlažobné tehly objavené pod linoleom, hlavná miestnosť bola vybavená klasickou drevenou dlažkou a pre miestnosti uličného krídla bola určená keramická ručne pálená dlažba. Medzi stenami a podlahami boli všade ponechané a priznané drenážne odvetrávacie medzery.

Rekonštrukcia inžinierskych sietí sa uskutočnila s minimálnymi zásahmi do konštrukcií objektu. Majitelia sa rozhodli, že ústredné kúrenie bude zavedené len v uličnej - nepodpivničenej časti formou podlahového kúrenia. Vykurovanie ďalších dvoch (podpivničených) miestností dvorového krídla je riešené tradične - kúrením drevom vo funkčne zrekonštruovanej 200 - ročnej kachľovej peci a v kachľovom sporáku.

Ďalšou fázou obnovy bola rehabilitácia uličnej fasády späť do obdobia prelomu 19 - 20. stor. Inšpiráciou k tomuto rozhodnutiu boli historické fotografie z mestského archívu dokumentujúce vzhľad objektu z minulosti a tiež objavenie pôvodných zachovalých okenných krídel odložených na povale - tie boli následne po ošetrovaní znovu osadené do obnovených okenných otvorov fasády. V čase rekonštrukcie bola jediným z pôvodných zachovaných fasádnych prvkov iba korunná rímsa a spod novodobého poteru odhalený soklový reliéf. Ostatné fasádne prvky - šambrány, spodné a horné rímasy okien a brány boli vytvorené nanovo - podľa starých fotografií, čiastočne podľa vzoru prvkov iných pôvodných zachovaných historických fasád v meste. Farba náteru fasády bola zvolená podľa odhalených zvyškov pôvodnej omietky. Celý projekt rekonštrukcie fasády majitelia navrhli a zrealizovali na základe schválenia a podrobných konzultácií s Krajským pamiatkovým úradom.

Pivničné priestory objektu slúžia znovu svojmu pôvodnému účelu: v menšej z pivníc majitelia dorábajú vlastné víno, druhá pivnica je už niekoľko rokov pravidelne sprístupňovaná na vinárskych podujatiach Malokarpatskej vinnej cesty a Svätôjurského vinohradníckeho spolku príležitostne spojených s koncertnými vystúpeniami. Nadzemné miestnosti sú po obnove využívané ako gurmánsky klub, kde sa pravidelne poriadajú tematické aktivity v štýle "kurzov varenia" pre milovníkov dobrého jedla, ochutnávky vín, či firemné akcie za účasti prestížnych šéfkuchárov a someliérov a pod. V priestoroch uličného krídla t. č. prebiehajú posledné prípravy na otvorenie vinotéky a obchodu so suvenírmi a kulinárskymi špecialitami.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Rodinný dom

Dolná 108, Modra

Vlastník objektu: rodina Dóšovcov

Mlyn na Dolnej 108 je jedným z nemnohých, ktoré sa v Modre z pôvodných 13 mlynov zachovali. Keď objekt mlyna stratil svoju výrobnú funkciu, bol koncom 50-tych rokov (1957) vydražený dvoma rodinami a hoci slúžil na bývanie, z dôvodu nedostatočnej údržby značne chátral. V roku 1995 jednu časť mlyna odkúpila rodina Dóšovcov z Bratislavy, ktorá sa podujala na jej celkovú obnovu. Súčasťou nadobudnutého objektu, bola aj pôvodná strojovňa mlyna - mlynica, ktorej technickú časť sa majitelia rozhodli zachovať a prezentovať ako súčasť obytného priestoru. Pod miestom kde je dnes umiestnená krytá terasa, kedysi pretekala potok cez náhon, ktorý poháňal mlynské koleso. Keď odklonili potok a mlyn začal fungovať na elektrický pohon, priestor slúžil ako sklad.

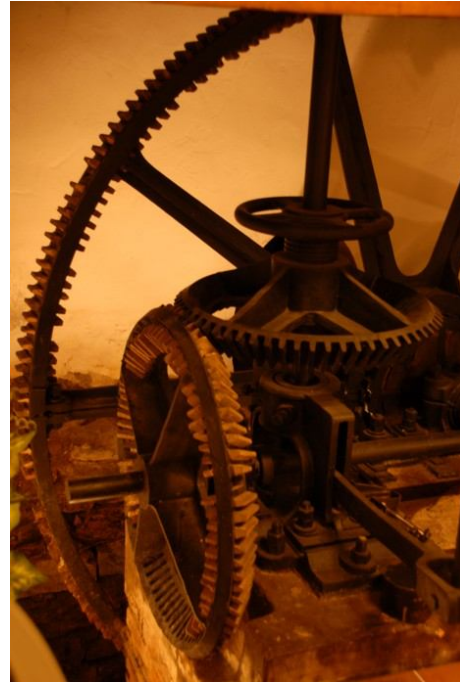
Obnova:

Mlyn po kúpe majiteľa krátko aj obývali, na obdobie rozsiahlych rekonštrukčných prác, ktoré začali v r. 1996, sa však presťahovali do neďalekého podnájmu, aby stavbu mali pod dohľadom. Obnova objektu trvala približne rok. Majitelia k nej pristupovali citlivo s ohľadom na charakter objektu i zachované pôvodné konštrukcie a s cieľom naplno využiť potenciál tejto nevšednej a zaujímavej budovy. Pred jej začatím sa radili s odborníkmi (Ing. Marta Pichová, Ing. Vladimír Kohút), ktorí majú bohaté skúsenosti s obnovou historických objektov. Jedným z použitých technických riešení zameraných na odstránenie vlhkosti murív bolo navrhnutie systému vzduchových kanálov, cez ktoré popri stenách prúdi vzduch a umožňuje odvádzanie nadbytočnej vlhkosti. Tento systém sa v praxi preukázal ako účinný a v súčasnosti so zavíhaním objektu nie sú problémy.

V objekte sa zachovali pôvodné trámové konštrukcie striech i podlaží a prízemie bývalej hospodárskej časti mlyna je zaklenuté klenbami. Zachované masívne trámy vynikajú najmä v priestore bývalej mlynice. V miestnosti na poschodí bola zreštaurovaná pôvodná štuková výzdoba stropu. Krytina strechy bola z väčšej časti vymenená za novú a objekt bol tiež na novo omietnutý. Uličná fasáda, ktorá objekt reprezentuje navonok, no delia sa o ňu dvaja majitelia, bola obnovená ako celok a tak je bývalý mlyn ozdobou i samotného mesta. Stavebný interiér vyžadoval celkovú

rekonštrukciu. Výplne okenných i dverných otvorov sú nové no ich forma vychádza z historických analógií a pôsobia tak harmonicky vo vzťahu k historickému charakteru objektu, tak ako nové palubové podlahy a keramická dlažba.

Dispozičné riešenie priestoru bývalého mlyna bolo potrebné upraviť s ohľadom na funkciu bývania. Prízemie s podlažím nemalo žiadne prepojenie, pôvodne sa prechádzalo cez dvor. Nový vstup bol situovaný z dvora do strednej časti dispozície medzi bývalú mlynicu a zázemie. Tu je umiestnené nové točité schodisko spájajúce prízemie s poschodím. Mlynica slúži ako spoločenská časť domu a má viaceré úrovne kopírujúce rozmiestnenie rôznych častí mlynskej technológie. Časť stropu tu bola odstránená a otvoril sa tak priehľad do krovu, zo zvyšnej časti podkrovia je malá galéria. Na prízemí mlynice sa nachádza zachovaný prevodový systém – transmisia, ktorý prenášal energiu z vodného kolesa na mlynské stroje a na vyšších úrovniach tiež niekoľko častí z mlecej technológie. V prednej časti domu sú izby, kuchyňa a zázemie. Prechod medzi interiérom domu a záhradou tvorí pristavaná krytá terasa.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Rodinný dom s penziónom

Štúrova 19, 900 01 Modra

Vlastníci objektu: Ivan Poljovka, Mgr. Mária Poljovková

Rodinný dom s penziónom sa nachádza v historickom centre Modry, na Štúrovej ul. 19 a patrí medzi chránené kultúrne pamiatky ako pôvodný vinohradnícky dom. Pochádza pravdepodobne zo 17. – 18. storočia.

Dom sme kúpili v roku 1997 od pána Jána Kadlečíka. Pochádzal z učiteľskej rodiny a sám bol profesorom na Chemickej fakulte v Bratislave. Bol to už starší pán a dom predal aj s pôvodným zariadením a vybavením. Náš dom si nás získal už pri prvej návšteve svojou neobyčajnou atmosférou – klenbami, napriek tomu, že bol v zanedbanom stave. Pôvodný majiteľ v ňom už nebýval niekoľko desiatok rokov a využíval ho len príležitostne. Napriek tomu, sme si povedali, že je to pre nás výzva.

Rekonštrukčné práce sme začali v lete 1997 pod odborným dohľadom Krajského pamiatkového ústavu v Bratislave. Všetky pôvodné kamenné múry boli zachované, okrem dvoch priečok, ktoré boli vybudované neskôr – z tehly a nepatrili k pôvodnému pôdorysu domu. V priestore, ktorý bol oddelený priečkou, sme našli noviny a písomnosti – pochádzajúce z 19. – prvej polovice 20. storočia, ako Slovenské pohľady, Orol tatranský a rôzne iné, dávno zvlhnuté a zapadnuté prachom. Odovzdali sme ich do Múzea Ľudovíta Štúra v Modre.

Dom je podpivničený, zachovaná pôvodná pivnica 300 – 400 ročná bola prehĺbená a na zem položená dlažba z kameňa nachádzajúceho sa v okolí. V prešovni bol na dlažbe len cementový poter, ktorý sme prekryli rôznymi druhmi starých tehál.

Na prízemí boli pôvodné múry ošetrené sanačnými omietkami, z dôvodu odstránenia vlhkosti. Pôvodná podlaha - znehodnotená „zubom času“ - škvarová s drevenou palubovkou, bola vymenená. Okná a dvere, ktoré sa dali „zachrániť“, sme zachovali, ošetrili a sú pôvodné, niektoré aj s pôvodnými pántami a kovaním. Ostatné nové boli zhotovené tak, aby korešpondovali s celkovým charakterom starého domu.

Dom má na prízemí tri miestnosti, pomerne veľké, a z ústneho podania niektorých starších Modranov sme sa dozvedeli, že v čase, keď sa bohoslužby nemohli konať v kostole, slúžili sa v tomto dome.

Ako sme spomínali už skôr, s domom sme „zdedili“ aj jeho zariadenie – tieto skrine, posteľ, stoličky, stôl a vitrína zo začiatku 20. storočia sem patria. Dali sme ich zreštaurovať, a aj ostatné zariadenie sme postupne doľadzovali do tohto štýlu. Dnes sú tieto priestory využívané návštevníkmi nášho mesta – prevádzkujeme rodinný penzión.

V interiéri i exteriéri sme použili len prírodné materiály. Aj pôvodný dvor je vydláždený tzv. „mačacími hlavami“.

V rokoch 2003 – 2004 bolo nutné opraviť starú strechu a krov. Všetky trámy a krov boli vymenené. Čo sa dalo, bolo použité na zariadenie pivnice, resp. účelových prístreškov na dvore. Strechu sme pokryli novou škridlou, z uličnej strany – bobrovkou a osadili medené riny. V podkroví sme vytvorili samostatnú bytovú jednotku.

Osobitosťou tejto nehnuteľnosti je poloha v srdci mesta. Prichádzate z centra, prejdete dvor a záhradu, končiacu starým mestským opevnením a „vstúpite“ do malebnej časti Modry – mestských záhumeníc a vinogradov.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Hotel Sebastian

Dukelská 4, 900 01 Modra

Vlastník objektu: Elizabeth Slovakia, s.r.o

Stav budovy v čase jeho kúpy

Budovu dnešného hotela kúpili investori v lete roku 2006 v havarijnom stave. Pred kúpou bola budova posledných päť rokov uzatvorená a nepoužívaná. Miestnosti budovy boli vybavené starším nábytkom a skladové priestory naplnené nepotrebným vybavením. Nakoľko nebola na strešných plochách ani murive robená údržba či oprava, prírodné živle vykonali na budove nenapraviteľné škody a poškodili menej odolné časti stavby. Murivo hospodárskych budov a prístavieb nasiaklo značné množstvo vody a krytina striech sa rozpadla. V bývalej prešovni sa zrútil klenbový strop a sutina zahatala vstup do vínnej pivnice. Sudy na víno napadla pleseň, ktorá behom nepoužívania vážne narušila aj všetky stavebné súčasti budovy, omietky a maľovky. V priestore átria a stredného dvora rástli stromy. V takomto stave bola budova odovzdaná novým majiteľom.

Rekonštrukcia v jednotlivých častiach budovy

Z budovy bolo najskôr vyvezených deväť veľkokapacitných kontajnerov domového odpadu. Nasledoval pamiatkový výskum (Ing. arch. Ivan Gojdič), ktorý celkovo trval jeden rok a priniesol poznatky o histórii budovy. Pri rekonštrukcii investori spolupracovali s krajským pamiatkovým úradom a pri prestavbe a prístavbe hotela dodržiavali tradície a charakter miestnej architektúry a odporúčania pamiatkového výskumu. Väčšina súčastí stavby z dreva ako krovy, okná či dvere museli byť po obhliadke znalcov z príslušných odborov nahradené novými. Omietky interiéru i exteriéru museli byť odstránené až na základné murivo z dôvodu potreby vysušenia budovy. Hospodárske budovy a prístavby, rovnako ako múry bez základov a z nepálenej tehly museli byť zbúrané a nahradené novými s patričnou hydroizoláciou a odvetraním.

Vínne pivnice nachádzajúce sa v pravej časti hotela, časť z nich vybudovaných koncom 15.storočia, boli sanované, podlahy boli vyčistené a nahradené novými, omietky odstránené a nahradené novými.

Zvýšenú pozornosť sme venovali záchrane hrebienkových klenieb, z ktorých boli niektoré polorozpadnuté. Všetky klenby sme odkryli, vyčistili, vysušili a spevnili pórobetónovou zmesou pomocou závesných hákov na železnej

konštrukcii. Takto sa nám podarilo zachrániť všetky vzácne klenby a odľahčiť ich.

Pri odkrývaní múrov sme narazili na viaceré pôvodné otvory dverí a okien, ktoré sme sa rozhodli obnoviť. Otvory boli častými prestavbami v minulosti zastavené. V časti, kde je v súčasnosti bar a salóniky, sme objavili náhodou torzo schodov do vínnej klenbovej pivnice. Takéto pôvodné schody zvyčajne bývali umiestňované z dvora, tu sú raritne v obývanej časti pri pôvodnej čiernej kuchyni. Tieto schody sme zrekonštruovali a dnes slúžia ako vstup do vinárne. V pivnici z 18. stor. je zachovaný odvodňovací systém, typický pre Modru, ktorý stále funguje a hosťom ho ukazujeme ako rariťu spolu s otvorom, kde voda vyteká do murovaného potoka.

Neobývaná povala, na ktorej sa nachádzalo seno a kukurica, je v súčasnosti využívaná ako hotelová ubytovacia časť.

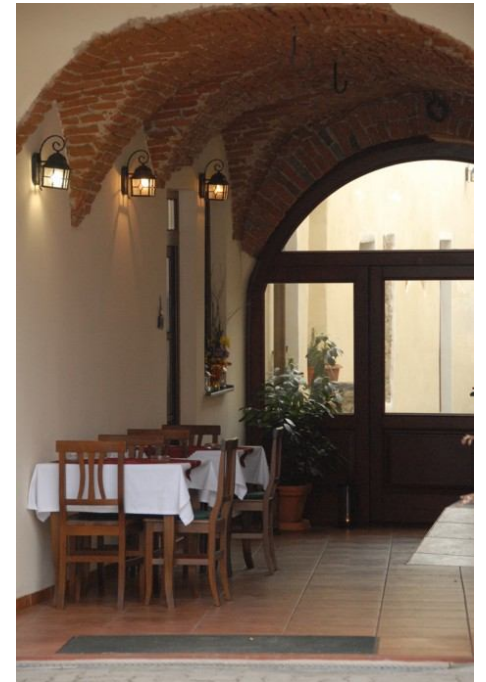
V celom objekte je podlahové kúrenie a ventilačný systém ja zabudovaný v múroch tak, aby bol čo najmenej nápadný. Osvetlenie hotela v časti, kde sa nachádzajú hrebienkové klenby, je v súlade s požiadavkami KPÚ riešené lampami umiestnenými pod klenbami tak, aby ich osvetľovali a pritom sa nenarušil pôvodný vzhľad klenieb. Osvetlenie vinárne je riešené podobne, osvetľovacie telesá sú umiestnené v odvodňovacom systéme na úrovni podlahy.

Používané materiály a farby

V obývaných častiach pôvodných domov bola tehlová podlaha. Túto nebolo možné zachrániť, pretože niekoľko desaťročí bola zasypaná udupanou zeminou pokrytou linoleom. Z hygienických a praktických dôvodov sme ju nahradili keramikou dlažbou najpodobnejšou pôvodnej tehlovej dlažke. Rovnakú dlažbu, len v inom tvare sme použili aj v novo vystavanej časti, s účelom priestory materiálovo zjednotiť no zároveň rozdielnou formou dlažby odlíšiť novú časť od starej.

Okná, dvere, police, veraje, okenné parapety ako aj vonkajšie posuvné dvere – na všetky bolo použité len masívne drevo. Nábytok je taktiež z masívneho dreva, kombinovaný so starožitnosťami. Parkety sú drevené, v kombinácii s keramikou dlažbou v sále a kúpeľniach, ktorá pripomína drevené parkety. Zábradlia sú železné s vhodnými vzormi, natreté na čiero, a to aj v izbách hotela aj na terasách.

Farby, v ktorých je hotel ladený sú bledé tlmené v kombinácii s hnedou, čiernou a tehlovou, tak, ako bolo povolené KPÚ. Tieto farby sú využívané aj v interiéroch hotela, aby sa dosiahla kontinuita a celistvosť vizuálneho efektu.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Krušičova kúria

Radničné námestie 9, 902 01 Pezinok,

Vlastník objektu: Mesto Pezinok

Stručný popis objektu:

Nominovaný objekt, tzv. „Krušičovu kúriu“ (podľa jedného z majiteľov Pezinka i objektu Jána Krušiča z Lepoglavy) prešiel komplexnou rekonštrukciou v rokoch 2007 – 2008. Rekonštrukcii predchádzal rozsiahli architektonicko – historický a umelecko – historický výskum realizovaný Mgr. Elenou Sabadošovou a kol., doplnený archeologickým výskumom Archeologického múzea SNM a Mestského múzea v Pezinku.

Krušičovu kúriu dnes môžeme stotožniť s domom, známym z písomných prameňov 15. storočia. Budova patrila až do 17. storočia vždy aktuálnym majiteľom pezinského panstva a hradu. Až v roku 1615 sa stala majetkom mestečka. Ako mestská budova sa sporadicky objavuje v daňových súpisoch - uvádzaná ako obecný dom, resp. obecný dom a vojenská ubytovňa. V roku 1871 sa Pezinok stal sídlom Kráľovského okresného súdu, ktorý umiestnili doestskej budovy na námestí. Pre potreby súdu slúžila aj v prvej polovici 20. storočia. V roku 1925 darovalo mesto Pezinok budovu spolu s dvorom československému eráru pre potreby okresného súdu a sirotského úradu.

Objekt svojimi mohutnými kamennými murivami, zachovanými stredovekými a renesančnými omietkami, renesančnými klenbami, pivnicami a obslužno – hospodárskymi priestormi predstavuje popri súbore prevažne vinohradníckych a remeselníckych domov typ pôvodne šľachtického obytného a hospodárskeho sídla kuriálneho typu.

Vyššie spomínané výskumy preukázali, že objekt v sebe zhmotňuje historické konštrukcie už od stredoveku. Zásadné zmeny, ktoré mu vtlačili nový výraz, boli realizované v renesancii a baroku. Zmenám sa objekt nevyhol ani v 19. storočí a najmä v prvej tretine 20. storočia. Všetky etapy zanechali na stavbe svoju stopu, prejavujúcu sa najmä postupným nárastom hmot, ktoré sa vo výslednej podobe stali určujúcimi pre súčasnú dispozíciu.

Objekt Krušičovej kúrie nie je NKP a návrh obnovy bol preto koncipovaný ako odporúčanie pre uvedenie historického objektu do štýlovo kompaktnej

podoby, v snahe zachovať a prezentovať jeho hodnoty a ich optimálne využitie a zhodnotenie.

Osobitná pozornosť a uvažlivý konzervačný prístup bol navrhnutý najmä v prípade gotických, renesančných a neskorobarokových, ale čiastočne aj mladších konštrukcií zo začiatku 20. storočia (tieto najmä vo vzťahu k uličným fasádam). Konzervačný prístup bol navrhnutý aj vo vzťahu k historickým konštrukciám a plochám historických omietok v rozsahu ich zachovania v dobrom stave. Osobitnú pozornosť si zaslúžia neskorobarokové omietky s výtvarnou výzdobou, ako aj ich štukové súčasti (podkorunné rímsy a stropné zrkadlá) v miestnostiach severného krídla na poschodí. Podľa odporúčaní boli ošetrené, priznané a odprezentované reštaurátorským spôsobom.

S prihladnutím ku stupňu zachovania hodnôt objektu bola metodika obnovy navrhovaná tak, aby jej výsledkom bola prezentácia objektu upriamená na fasádach na ujednotený výraz z obdobia začiatku 20. storočia a v interiéroch na dominujúci výraz renesančný a neskorobarokový (čiastočne zachovaná arkáda, výtvarná výzdoba).

Objekt mal charakter šľachtickej kúrie, neskôr sa stal administratívnou budovou. Všetky úpravy a prestavby, ktoré sa ho dotkli, smerovali k zabezpečeniu funkcie a účelu využitia jednotlivých priestorov v návaznosti na užívateľské potreby vlastníkov a funkcie prevádzok.

Úpravy objektu aplikáciou výtvarných prvkov a detailov, najmä v období neskorého baroka mali neštandardný ráz oproti bežným meštianskym domom.

Prestavby a úpravy smerovali k vytvoreniu aditívne radených priestorov, teda k postupnému rozširovaniu budovy, prístavovaním krídel smerom do parcely.

V návaznosti na architektonický vývoj budovy je aj nové funkčné využitie priestorov zamerané na reprezentačné, administratívne a prevádzkovo – komerčné využitie. Voľný priestor nádvorja je využívaný na kultúrno – spoločenské akcie prístupné širokej verejnosti (divadelné predstavenia, hudobné vystúpenia, výstavy).

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Turecký dom

Radničné námestie 1, Pezinok

Vlastníci objektu: Ing. Jaroslav Piják a Ing. Iveta Pijáková

Súčasná podoba Tureckého domu pochádza z polovice 17. storočia a je pozoruhodným príkladom renesančnej architektúry tzv. poľského typu na území mesta. Dom je situovaný na juhovýchodnom nároží námestia a svojim netradičným vzhľadom pôsobí ako lokálny akcent.

Za obnovou Tureckého domu stojí dlhodobá snaha jeho majiteľa o obnovu s pôvodným cieľom prezentovať vinohradnícke tradície z okolia Pezinka. Na to, aby sa produkty vinohradníctva a vinárstva dostali do širšieho povedomia, bolo potrebné nájsť im vhodný priestor a voľba padla na v tom čase značne schátralý dom na námestí v Pezinku.

Objekt bol vo veľmi zlom stavebno-technickom stave, spôsobenom dlhodobou absenciou základnej údržby. Plnil funkciu sociálneho bývania s nízkym štandardom vybavenia bytov. Niektoré konštrukcie a všetky inštalácie boli v havarijnom stave a i ostatné priestory domu boli značne zanedbané. Pivničný priestor bol čiastočne zasypáný sutinou a odpadom. Práce na obnove boli zahájené čistením objektu a vybavovaním povolení. Sutina, ktorou bola zaplnená pivnica, musela byť vynášaná ručne vo vedrách a zaplnila tri nákladné autá. Získanie všetkých potrebných vyjadrení a povolení trvalo jeden a pol roka a bola to tá najťažšia etapa celej obnovy. Na základe požiadavky štátnej pamiatkovej ochrany bol zrealizovaný podrobný prieskum pamiatky (stavebno-historický, archeologický a reštaurátorský) a tiež získané doplňujúce posudky, ktoré boli plne hradené investorom. Objekt bol takto kvalitne zdokumentovaný a bolo možné spoznať jeho kultúrno-historický význam. Jeho gotická fáza vývoja je dokladom najstaršieho osídlenia na území mesta.

Počas prieskumu boli objavené iluzívne okná na východnej fasáde pod atikou, ktoré boli reštaurátorsky obnovené a prezentované. Tiež pôvodné detaily zachované v interiéri objektu boli zreštaurované a prezentované. V reprezentačnej miestnosti na prvom poschodí bola na základe nálezov obnovená štuková výzdoba stropu s maľovaným rastlinným ornamentom. Na ďalších miestach je možné nájsť zachované časti pôvodného stavebného interiéru: drevené časti výplní otvorov, kamenné ostenia otvorov pôvodného

vykurovacieho systému a kovových dvier z bývalého vstupu do podkrovia. Čiastočne sú zachované i pôvodné drevené trámy stropu jednej miestnosti na prízemí, ostatné museli byť nahradené novými.

Aby sa zvýšila úžitková plocha, bolo podkrovie čiastočne nadstavané a zobytnené, vo dvore pribudla dostavba západného krídla a nová konštrukcia pavlače sprístupnila kancelárie na poschodí.

Majiteľ sa na obnove objektu sám podieľal a zabezpečoval celú koordináciu 35 subdodávateľov, ktorí sa na realizácii podieľali. Dôraz bol od začiatku kladený na kvalitu remeselnej práce a zachovanie čo najväčšieho množstva pôvodných konštrukcií a detailov. Samotná realizácia obnovy trvala jeden rok.

Zmena, ktorou objekt prostredníctvom celkovej obnovy prešiel, sa prejavila i vo zvýšení kvality priestoru námestia, ktoré lemujú viaceré hodnotné historické objekty. Turecký dom sa po obnove úspešne začlenil do života mesta a poskytuje zaujímavé kancelárske priestory, obchodné priestory v parteri, štýlovú vináreň v pivnici a letné sedenie vo dvore.

Ocenenie za príkladnú obnovu 2011

Kaplnka sv. Vendelína s Pálfiiovskou hrobkou

Smolenice

Vlastník objektu: Obec Smolenice

Rodinnú hrobku začal Jozef Pálfi budovať v roku 1894 na mieste staršej kaplnky z 18. Storočia, ktorá bola bola zasvätená tiež sv Vendelínovi a pochádzala ešte z čias vlastníctva Smolenického panstva Erdödyovcami. Jozef Pálfi nechal túto kaplnku zbúrať a podľa nej postavil kaplnku novú, navyše s hrobkou pre členov svojej rodiny. Miesto grófskej hrobky je vybrané veľmi dômyselne, na konci cintorína na vyvýšenine priamo oproti Kostolu Narodenia Panny Márie tak, aby kaplnka cintorínu dominovala. Priestor okolo hrobky dodnes nesie znaky parkovej úpravy, ktorá bola v 19. storočí dôležitou súčasťou miesta posledného odpočinku. Pokoj zosnulých strážia štyri sochy mníchov v nadživotnej veľkosti, ktoré nechal staviteľ hrobky do Smoleníc priviezť z areálu zaniknutého františkánskeho kláštora sv. Kataríny pri Naháči, z veže kláštorného kostola. Ide o plastiky štyroch františkánskych svätcov, dnes možno určiť už len dvoch z nich: sv. Antona z Padovy a sv. Františka z Assisi.

Rekonštrukcia kaplnky pokračuje v etapách tak, ako to umožňuje rozpočet obce. V prvej etape bola zrealizovaná úprava okolia kaplnky a nasvietené sochy františkánskych svätcov. Bola tiež vyrobená kópia odcudzeného pôvodného erbu rodiny Pálfiiovcov, umiestnená nad vstupným portálom do hrobky. Na ozdobných mrežiach bolo doplnené chýbajúce kovanie a rekonštrukciou prešli i vstupné dvere do kaplnky. V ďalších etapách príde na rad oprava strechy a interiéru kaplnky i hrobky.

Obec nechala spracovať turistický informačný bulletin pre túto pamiatku, ktorý obsahuje informácie o histórii miesta i rodine Jozefa Pálfiho, staviteľa hrobky.

V hrobke sú pochovaní Móric Pálfi (1812-1897), Paulína Pálfiiová, rod. Wilczeková (1829-1894), Irma Pálfiiová (1852-1930), Jozef Pálfi (1853-1920) a Terézia Pálfiiová (1856-1936).

